

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotič. organizacije

Časopis prejema le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo, in sicer brezplačno

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

V organizaciji je moč, kolikor moči — toliko pravice

— Izšla 25 v mesecu. —

BAJNA KNJIZNIGIŠTVO in uprava:
Ljubljana, poštni predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo.

Leto XXVI

V Ljubljani, dne 25. maja 1939

Štev. 5

Na velikem raspotju

Ce je še pred enim tednom izgledalo, da si bosta Nemčija in Poljska vsak moment skočili v lase radi Gdanska in Koridorja, tako je zadnje dni nastalo popolno zatišje, ki ga motijo kvečjemu še polemike časopisja na obeh straneh. Vojaške priprave so pa na obeh straneh v popolnem mirovanju. Kaj je temu vzrok?

Še pred tednom se ni končno vedelo, v koliko je demokratični blok držav pripravljen tudi z orožjem braniti svojo stališče in neodvisnost malih držav. Kriza v Gdanskem je pa pokazala, da bi najmanjši vojaški napad še na tako ozkem odseku izzval takoj oborožen konflikt, v katerem bi nesporno sodeloval ves svet. To dejstvo ni prisililo k razmišljanju samo tiste, ki smatrajo, da je vojna že sama po sebi veliko zlo, temveč tudi druge.

Baš v teh dneh tega čudnega zatišja se je pa dovršila tudi dokončna opredelitev sveta v takozvani demokratični tabor na eni in tabor avtoritarnih držav na drugi strani. Danes ni več nobene države, o kateri bi se ne vedelo, na kateri strani so njene simpatije, ne glede na to ali si jih upa javno kazati, ali jih skriva v kamrico nevtralnosti. Mogoče je še kaka država, ki je notranje razdvojena pa poskuša njena vlada voziti v en tabor, ljudstvo pa baš v nasprotje. Toda to na opredelitvi nič ne spremeni, ker so za aktivne sile na obeh straneh računi zaključeni.

Mnogim, ki ne poznajo bistva Sovjetske Rusije še njena opredelitev ni dovolj jasna. Dobe so ljudje in celo na levici so nekateri taki, ki mislijo, da sovjetska diplomacija dela z vsemi silami na to, da bi čim bolj povečala nasprotstva v Evropi in da bi se vojni konflikt čim preje začel. Če bi bil v Rusiji še na krmilu Trocki-Zinovjev režim, bi tako domnevanje bilo tudi pravilno. Toda sedanji voditelji Sovjetske Unije niso ljudje, ki bi hoteli konkurirati kapitalističnemu svetu z destruktivnimi sredstvi, nasprotno oni potrebujejo odkritosrčen in dolgotrajen mir, da v konstruktivnem delu z dejstvi dokazujejo prednosti svojega režima tako na gospodarskem, kakor na kulturnem

polju.

Ni pa nobenega dvoma, da bi Sovjetska Rusija baš v težnji za trajnim mirom takoj nastopila proti tisti državi, ki bi izzvala vojno. To trditev najbolj dokazuje pristop Turčije v vojno zvezo z Anglijo in Francijo, česar bi brez ruskega privoljenja nikoli ne storila, saj je znano, da je Turčija v svojem bistvu le ruska ekspoziura na Dardanelah.

Vsa ta dejstva so torej prisilila odgovorne državnike k temeljitemu premisleku predno se odločijo za nadaljnje korake. Odločitev jim ne bo lahka. Avtoritarne države so s svojo naglo oborožitvijo izsilile v zadnjih letih marsikatero ugodno pozicijo. Največji njihov triumf je bil lansko leto v Monakovem, kjer so skoraj diktirale demokratičnim državam novo razdelitev Srednje Evrope. Nesporno je bila takrat njihova moč na najvišji dostopni višini, sila demokratičnih držav pa na najnižji. Med tem se je pa na svetu mnogo spremenilo.

Nevtraliteta Amerike je izginila kakor kafr, francoska razcepljenost se je umaknila silni enodušnosti, Anglija je sprejela med tem zakon o splošni vojni obveznosti in vrgla več kot biljon dinarjev v oborožitev. Poljska se je preselila iz nemškega v angleški tabor, Rumunija, Turčija in verjetno tudi Bolgarija sprejemajo pomoč demokratičnega bloka, tako da je ta tabor danes tudi po orožju vsaj enakopraven avtoritarnemu taboru, po gospodarskih in finančnih sredstvih pa gotovo v ogromni premoči.

Vsa taka in slična dejstva se sedaj pretehtavajo, zato je nastopil sedanji mir in zatišje. Koliko časa bo to zatišje trajalo, ni mogoče predvideti, mogoče niti toliko časa, da bo tale članek zagledal beli dan. Toda eno je pa gotovo, da v trajni vojni napetosti svet dalje časa ne bo več vzdržal. Že se slišijo glasovi in to glasovi odgovornih državnikov demokratičnih držav, da je treba odločitev pospešiti. Ali demobilizirati in se vrniti k mirovnemu gospodarstvu, ali pa, če treba tudi s silo orožja izsiliti dokončen mir, kajti to kar danes na svetu vlada sicer ni vojna, ni

pa tudi mir, ko stoje pod orožjem ogromne milijonske armade, tvornice pa ne delajo nič razen vojnih potrebščin.

Trajnosti sedanjega stanja tudi avtoritarne tabor ne more vzdržati. Če vzamemo za primer, da bi hotel ta tabor z orožjem osvojiti v svetovni vojni zgubljene pozicije, je vsak dan, ki ga v čakanju zgubi, na njegovo škodo, kajti ogromna sredstva in ogromna masinerija demokratičnih držav z vsakim dnem izdela več vojnih sredstev in razmerje moči se za avtoritarne države z vsakim dnem poslabšuje. Pri sedanji konstelaciji sil se je pa seveda tudi avtoritarnemu taboru za vojno skoraj nemogoče odločiti. Na drugi strani mu je pa prav tako težko odločiti se za mirovno delo, ne da doseže cilje, za katere so morala ljudstva teh držav doпрinesti tako ogromne žrtve. Vendar je odločitev nujna in neodložljiva.

Notranji razvoj v posameznih državah je v takih razmerah, kakor smo jih opisali v prvem delu tega članka, pretežno odvisen od zunanjih razmer. Za našo državo smo že ponovno slišali izjave odgovornih činiteljev, da si želi ohraniti v sporu med velesilami popolno in najstrožjo nevtralnost. Lega naše države že sama na sebi sili k temu stališču. Baje upoštevajo to stališče vse druge države in tudi oba bloka velesil. Vendar izgleda, da je trenoten zastoj zunanjih dogodkov ustavil tudi naš notranji razvoj, ki stoji isto tako pred prav važnimi odločitvami.

Zadnje tedne je bila vsa pozornost naše javnosti posvečena razgovorom za vpostavitve srbo-hrvaškega sporazuma. Ti razgovori so bili 27. aprila prekinjeni, sedaj pa poroča vladno časopisje, da bi bilo treba izkoristiti to dobo zastoja v to, da se izvede propaganda v korist sporazuma.

Mi si ne domišljamo, da bodo naše besede posebej uvaževane v enem ali drugem taboru, toda kot nesporen predstavnik slovenskega delavstva izražamo njegovo voljo, da do tega sporazuma čim preje pride. Slovenski delavci smo tako nezdružljivo zvezani z usodo hrvaškega naroda, da je pri nas vsak napredek nemogoč, dokler hrvaški narod ne bo zadovoljen v njegovih težnjah in v stanju se posvetiti veliki gospodarski in kulturni misiji, ki jo ima izvršiti. Mi smo nešteto krat dokazali,

da želimo iskrenega sodelovanja s srbskim ljudstvom. Slovenski delavec ni bil nikoli »srbofob«. Ne takrat, ko je sklepal »tivolsko resolucijo«, ne takrat ko se je srbski narod osvobodil turškega gospodstva in tudi ne v povojni dobi, ko smo živeli skupaj v eni državi. Nasprotno priznati moramo, da nam je baš ljubezen do legendarnega srbskega svobodoljubja marsikdaj v povojni dobi zameglila pogled, da nismo vselej dovolj kritično razmotrivali odnose srbskih voditeljev do hrvaškega naroda. Nočemo nič rekrimirati, toda enkrat za vselej moramo povedati, da vodi naša pot skozi Zagreb in ne mimo Zagreba v Beograd.

Tistim domačim špekulantom, ki se pa po Sloveniji trudijo, da bi v somraku pred vzhajajočim soncem še okori-

stili svoje revne interese s tem, da bi razbili delavske pozicije, pa povemo to, kar smo napisali že v zadnjem »Ljudskem glasu«: **Ves vaš trud je zaman!** Delavstvo Slovenije še ni bilo nikoli kompaktnejše in še nikoli tako odločno kakor je danes, da izvojuje **vpoštevane v narodnem občestvu in priznanje človeškega dostojanstva za slehernega delovnega človeka!**

Vsa tista malovredna strašila, kaj vse se bo zgodilo z onimi, ki hodijo zravnani po svetu, vzbujajo v nas le hladnen prezir. Ta prezir je tako hladen, da se v nas niti želja po maščevanju ne utegne roditi. Mi korakamo dvignjenih glav k našim ciljem zavedajoč se, da bide velika ura narodne pomladi, velika ura zmagave človeških idej.

Minimalne mezde

Na predlog naših strokovnih organizacij je vložila še prejšnja uprava Delavske zbornice na bansko upravo vlogo, da se skliče anketa, na kateri bi se razpravljalo o spremembah in dopolnitvah banove uredbe o minimalnih mezdah.

Banska uprava je to anketo že sklicala. Kasneje pa jo je zopet preložila.

Kolikor bi se dalo sklepati iz »Slovenskega delavca«, nova uprava Delavske zbornice sploh ne misli več na to, da bi se taka anketa sklicala.

Sedanja uprava delavske zbornice je poslala banski upravi prošnjo, da naj predloži g. ministru za socialno politiko in ljudsko zdravje, da pristopi k izmenjavi uredbe o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnavanju in rabsodništvu. Ministrstvo socialne politike pa naj pozove vse delavske zbornice, da stavijo predloge za spremembo besedila uredbe o minimalnih mezdah.

Istočasno prosi Delavska zbornica, da kr. banska uprava že v svojem predlogu podčrta potrebo:

1. uvedbe kazenskih sankcij iz čl. 23, tč. 1a tudi za kršitve razširjene kolektivne pogodbe po čl. 14. točke 1. uredbe;

2. uvedbo uradnega nadziranja nad izvajanjem določb uredbe o minimalnih mezdah po organih Inspekcije dela ter okrajnih načelstvih.

Prejšnja uprava Delavske zbornice je bila mišljenja, da morajo sodelovati in biti zaslišane pri reševanju tega važnega vprašanja vse delavske strokovne organizacije, — ker je stala na stališču, da se dajo reševati taka vprašanja le v stiku z neposrednimi interesi. Interesente na delavski strani predstavljajo v Sloveniji v glavnem svobodne strokovne organizacije.

Mesto takega zaslišanja, pa privatno zaslišuje sedaj Zveza združenih delav-

cev, očitno sporazumno z Delavsko zbornico, svoje krajevne organizacije o tem, kakšni so nedostatki Uredbe o minimalnih mezdah. Želeli pa bi ugotoviti v tej zvezi, da se z memorandumom sedanje uprave Delavske zbornice v toliko strinjamo, da so tu najvažnejše one spremembe, ki naj spravijo mrtev predpis v življenje. Mi pa bi šli glede tega še dalje. Uredba naj naloži Inspekciji dela, da mora predpisati, ako ugotovi, da se uredba o minimalnih mezdah ne izvaja, s svojim odlokom, da se imajo izplačati delavstvu vse razlike med zakonitimi in dejansko izplačanimi mezdami. Šele to bi bila res sankcija. Globe pa ne pomenjajo dosti.

Dalje predlagamo, naj delavsko zavarovanje nezakonitih mezd pri prijavi ne jemlje na znanje, temveč odstopa take prijave inspekcijam dela v svrhu daljnjega postopka.

Seveda pa na drugi strani vemo, kakšen pritisk se izvaja na inspekcijo dela in okrožne načelnike od strani poslodavskih organizacij, že kadar izrekajo malenkostne globe. Kaj bo šele, ako naj pomagajo zakonu do polnega uveljavljanja.

Mi bomo Zvezi združenih delavcev prav hvaležni, ako bo državne organe pred vplivi s poslodavske strani tako zaščitila, da bodo lahko državni organi v bodoče povsem prevzeli nalogo, ki so jo vršili dosedaj delavski interesi po svojih predstavnikih sami. Ona infia dolžnost, da to res izvede. Poleg tega bi radi še nekaj pripomnili. Uredba o minimalnih mezdah je zakon.

Spreminjati zakon je tu važnejša, a težje izvršljiva naloga. Nekaj pa bi se dalo napraviti v cilju izboljšanja tozadevne zakonodaje že na temelju obstoječega zakona s pomočjo banovinske uredbe, takoj. Sem spada med drugim važno vprašanje odškodnine vajencev. Zakaj se je to povsem opustilo?

Postopna socializacija na Švedskem

V zadnji številki »Delavca« smo v članku: »Socialistično združništvo na Švedskem« obljubili, da bomo v prihodnji številki izpregovorili par besed še o vlogi države pri uvedbi načrtnega gospodarstva, ki ga lahko istovetimo s postopno socializacijo, o čemer pri-
našamo v naslednjem par zanimivih podatkov.

Kljub temu, da šteje država le 6 mil. prebivalcev in da so ti raztreseni na zelo obširnem, večinoma goratem in z gozdovi porastlem teritoriju, je vložila država l. 1932. v poslovna državna podjetja nad 600.000 dolarjev, od katerih je imela 6 odst. čistih dohodkov. Pripada ji četrtnina gozdov, nad tretjina rudnikov, je lastnik železnic, telegrafa in telefona, pripada ji 34 odst. uporabljene električne toke, kar predstavlja nad 80 odst. toka, ki se troši v hišnih gospodarstvih, vodi nadzorstvo nad prodajo tobaka, alkoholnih pijač, kave na debelo in nad proizvodom in izvozom orožja in municije.

Na drugih poljih je pa uspelo združenju, da so profit proizvajalcev zmanjšale v korist konzumentov. Zadruga imajo v svojih rokah 10 odst. celotne industrije. Pod nadzorstvom zadrug je polovica trgovine z živili, obleko in obutvijo. Zadruga so zgradile in prodale nad četrtnino vseh stanovanjskih hiš v glavnih mestih Stockholmu in Göttenburgu. Zadruga se bavijo z zavarovanjem, prodajajo poljedelske produkte in se bavijo z mnogimi drugimi posli. Vsled tega cene življenjskim potrebščinam stalno in občutno padajo.

Na kakšen način je bilo mogoče to doseči, nam najlepše kaže primer uporabljanja električne energije. Na tem področju vlada na Švedskem popolna svoboda tekmovanja. Toda namesto zmed vlada danes v tem oziru sistematična razdelitev električne energije po ugodnih cenah. Do tega je prišlo polagoma, ko je država postopoma prevzemala v svoje roke eno elektrarno za drugo z namenom, da producira čim več električne energije po čim nižji ceni. Na ta način je država slabotnejše elektrarne prevzela sama, ostale pa je prisilila, da so znižale cene. L. 1932. je imela država pri električnih podjetjih sicer le 288.604 dolarjev čistega dobička, toda istočasno je pa oskrbovala z električno silo nad 60 odst. obdelanih krajev, kar znači najvišji odstotek na vsem svetu, po tako nizki ceni, da se posebno v sev. Švedski poslužuje večji del vseh gospodinjstev za kuhanje in ogrevanje le električne sile.

Toda električna energija ni edino področje, na katerem država kot podjetnik uspešno deluje. So še druga področja, ki so bila preje pridržana le privatnim podjetjem, na katerih je pri-

šla država do odločilnega vpliva. Tako n. pr. pri prodaji vina in žganja, kjer je igral poleg neposrednih koristi za državo veliko vlogo tudi socialni moment. Trgovina s tema dvema predmetoma je poverila država Centrali za vino in žganje, država ima pa možnost, da določa cene. Tako je iz te trgovine odstranjen vsak čezmeren profit. Leta 1931. je bilo za alkoholne pijače potrošenih 48,840.000 dolarjev, od katerih je dobila država 28,408.000 ali 59 odst. Kljub temu da morajo vse te pijače uvažati, cene niso višje kot v Angliji in Franciji.

Enak sistem je v veljavi še na mnogih drugih področjih.

Če združimo vse vtise, ki smo jih dobili iz članka v zadnji številki »Delavca« z današnjimi, nehoti prihajamo do prepričanja, da se tu na daljnem severu postopoma vrši počasen prehod iz enega gospodarskega sistema v drugega popolnejšega.

In na to, da imajo pri tem največjo zaslugi svobodne delavske organizacije in zadruga in pa socialistična stranka, je lahko ponosno vse zavedno delavstvo.

Nastane pa vprašanje: v koliko in kje bi se dala iskustva, ki so si jih pridobili socialistični zadrugarji na Švedskem uporabiti tudi pri nas v Sloveniji. O tem pa v prihodnji številki.

Vojaška moč velesil

Danes, ko se je svet razdelil na dva tabora velesil in ko so se nasprotja med imperializmi nevarno poostрила, je vprašanje vojaške moči posameznih velesil stopilo v ospredje zanimanja.

S tem vprašanjem se bavi tudi zadnja številka nemške vojaške revije »Deutsche Wehr«, ki je prinesla zanimiv članek izpod peresa znanega nemškega stratega, generala Grönerja o vprašanju, kako je presojati danes vojaško moč kake države.

V tem članku general Gröner navaja sledeče: Vojni potencial države sestoji iz treh elementov: iz človeških rezerv, iz gospodarske moči in iz stopnje militariziranosti obeh. Šele kombinacija vseh teh treh elementov ustvarja pravo vojno silo države (vojni potencial).

Številne človeške rezerve dobe šele tedaj vojaško vrednost, če je državi na razpolago močno in razvito gospodarstvo, v prvi vrsti industrija. Tudi to še ni vse. Ljudske rezerve in močno razvito gospodarstvo sta sicer podlaga vojaške moči, toda za vojno je predvsem treba pripravljenosti za vojno, militariziranje tako ljudi kot gospodarstva. Moderna vojna bo namreč zahtevala ogromne množine vojnega materiala in kvalificirane ljudi takoj v začetku, in ne še le proti koncu, kakor je bilo to v svetovni vojni in zato je treba, da se ta militarizacija izvede že v miru in ne šele ko se vojna že začne.

V gospodarstvu pomeni militarizacija: zgraditev kar najbolj močne vojne industrije in gospodarstva, ki posredno služi vojni svrhi, da lahko v najkrajšem času mobilizira. Glede ljudi pa pomeni militarizacija: izvežbanje kar najbolj številnih rezerv, predvsem kvalificiranih strok za udarno armado, to je letalstvo, moštva za tanke itd.

Na podlagi tega primerja omenjeni general vojne sile velesil in pride do teh rezultatov:

V Evropi sta največji vojni sili: Rusija in Nemčija. Obe ti dve državi imata proti Franciji in Angliji te-le pred-

nosti: obe imata najštevilnejše ljudske rezerve in močno industrijo, obe razpolagata z najmodernejšim orožjem in obe sta prvi začeli se masovno oboroževati in se pripravljati na tkzv. totalno vojno, na vojno, ki bo vodena z vsemi sredstvi in z militarizacijo vseh sil države.

Po njegovem mnenju pa je Rusija nedvomno vojaško močnejša kot Nemčija. Rusija ima sicer približno enako močno industrijo kot Nemčija, toda neprimerno večje človeške rezerve in neizčrpno zalogo surovin, ki Nemčiji občutno primanjkujejo, ter je poleg tega začela veliko preje z intenzivnim oboroževanjem in z militarizacijo industri-

je kot Nemčija. Po mnenju tega generala je v Rusiji podana edinstvena kombinacija vseh elementov prave vojaške sile, ter resno sviri pred vojaškim spopadom z njo.

Za Rusijo in Nemčijo prideta po vojaški moči Anglija in Francija. Pri teh dveh državah je veliko nesorazmerje med velikansko gospodarsko močjo in slabotno razvito vojaško močjo. Človeških rezerv in surovin imata zelo veliko, če se upoštevajo kolonije, industrija je močna in zelo kvalitetna, toda militarizacija industrije in človeških rezerv je zelo zaostala (Anglija se zelo trudi, da bi te nedostatke odpravila in je pred kratkim vpeljala splošno vojaško obveznost, op. ured.).

V tretjo grupo prišteva Italijo in Japonsko, države s slabo gospodarsko podlago toda s precejšnjo razvito vojaško močjo. Pri teh dveh je ravno obratno, kot pri Angliji in Franciji, namreč veliko nesorazmerje med slabo gospodarsko močjo in zelo razvito vojsko. Pomanjkanje surovin in malo razvita industrija postavlja razvoju vojne moči zelo ozke meje in čeprav je sedanja armada pri obeh znatna, grozi obema v slučaju resne vojne hitra izčrpanost.

V sedanjem trenutku je opaziti tendenco, da se izenačijo vojne sile velesil, vendar, končuje general Gröner svoj članek, se bodo, ako ne izbruhne vojna v bližnji prihodnosti, dokopale na prva mesta države, ki so bogatejše.

Razgled po svetu

Zasedba Češke, Moravske in Albanije močno vplivala na dotedanje pasivno zadržanje demokratičnih držav. Kar čez noč se je pojavil na odru mednarodnega političnega življenja mesto Chamberlaina z dežnikom, Chamberlaina kot smo ga poznali iz pogajanj za časa Češko-Sudetske krize, do zob oboroženi Chamberlain, ki je jasno povedal napadalnim državam, da Anglija ne more več verjeti njihovi miroljubnosti, da ne more prav nič več popuščati. To stališče Anglije je takoj osvojila tudi Francija, ki se tudi v ostalem vedno solidarizira s stališčem Anglije in pa Amerike. Zlasti poslednja je po svojem predsedniku Rooseveltu pokazala odločno hotenje, da se razmere v Evropi uredi na pravičen in miren način in obenem pa jasno povedala, kje bi bilo njeno mesto, če mirna rešitev ne bi uspela.

Toda demokratične države niso ostale le pri besedah, ampak so takoj začele z diplomatskimi akcijami za sklenitev vojaških pogodb, ali pa so zajamčile državam, ki so najbolj izpostavljene nevarnosti, nedotakljivost njihovih

mej.

Z angleško in francosko garancijo Rumuniji, da pomeni vsak napad na njene meje bojno napoved obema garantkama, se je začel snovati blok miroljubnih držav, ki ga večkrat tudi nazivajo blok demokratičnih držav. Vez, ki veže ta blok je odpor proti reševanju evropskih problemov s politiko postavljanja sveta pred izvršena dejstva, ki se je začela s zasedbo Avstrije in pred katero so se po zasedbi narodnostno čiste Češke in Moravske čutile ogrožene vse z versajlsko mirovno pogodbo nastale države na jugu in vzhodu Evrope.

Garancijski izjavi zapadnih velesil Rumuniji je sledila enaka izjava Poljski in po italijanski zasedbi Albanije še Grčiji, višek pa je dosegla v sklenitvi vojaške zveze med Anglijo in Turčijo, ki se ji je pridružila še enaka zveza med Sovjetsko Unijo, Francijo in Turčijo. S sistemom teh garancijskih pogodb je bila nadaljnja možnost ekspanzije zelo otežena.

Toda trgovinska pogajanja z Rumunijo, ki niso niti od daleč izpolnila nemških pričakovanj, še bolj pa govor poljskega zunanjega ministra Becka, v katerem je odgovoril na Hitlerjevo odpoved prijateljske pogodbe na sicer miren toda zelo odločen način, ko je izjavil, da je za Poljsko Gdansk življenjskega pomena, da ga Poljska nikdar ne bo pustila zasesti in da bo branila svoje meje do zadnje kaplje krvi, sta pokazala, da je ta nova zveza svoj krst že prestala, da jo bo zelo težko razbiti, ker so se male države na vzgledu ČSR naučile, koliko veljajo še tako slovesne obljube nedotakljivosti.

Položaj zapadnih demokracij pa se je izredno pojačal še z vojaško zvezo med Anglijo, Francijo in Turčijo. Z njim jim je odprt prehod čez Carigrad v Črno morje. Anglija in Francija lahko tudi še po izbruhu sovražnosti podpirata Rumunijo, Rusijo in preko Odese Poljsko. To pojačanje Anglije in Francije na vzhodu je pa tudi največja ovira za to, da Rumunije ne bo več mogoče pridobiti za politiko osi, ali z drugimi besedami, totalitarnim državam je pot do petroleja, brez katerega se danes vojne ne da voditi, zelo otežkočena.

Toda Anglija izgleda, da je spoznala, da se miru v Evropi brez sodelovanja Sovjetske Unije ne da ohraniti. Uvide-la je, da bodo njene garancije Poljski in Rumuniji dobile mnogo večji povdarek, če se jim bo pridružila tudi Rusija s svojo moralno, gospodarsko in vojaško silo. Pogajanja za sklenitev vojaške pogodbe med Anglijo in Rusijo (Francija jo že ima) so se zavlekla, ker zahteva Rusija popolno vojaško zvezo, dočim ponuja Anglija nekoliko ohlapnejšo. Rusija vztraja na stališču, da prevzame jamstva za Poljsko in Rumunijo le, če se zaveže Anglija, da bo branila meje Sovjetske Unije na Dalnjem vzhodu, če bi bila od kogarkoli napadena.

Toda kljub temu, da se Chamberlain in Bonnet zelo trudita, pogajanja zelo počasi napredujejo. Moskva sumi, da London še vedno upa na kak separaten sporazum z Berlinom. Ljudem, ki so pustili pasti ČSR, se ne more verjeti, da se tudi v drugo ne bi pogodili za ceno, ki je ne bi bilo treba plačati njim samim.

Proti tej miselnosti, ki je angleškim lordom zelo blizu, čeprav se po drugi strani trdno zavedajo, da je svetoven mir mogoče rešiti le, če sklenejo z Rusijo pogodbo z enakimi pravicami in dolžnostmi se pa z veliko odločnostjo bori vsa angleška opozicija od delavske stranke do konservativne opozicije. Ta borba je dosegla višek v parlamentarni debati dne 19. t. m., ko je vodja delav-

ske stranke major Attlee izjavil, da nasprotnikom ni mogoče zaupati in da so zato vsi sporazumi sklenjeni z njimi ničevi. Edina rešitev za Evropo je torej močan blok miroljubnih držav, kateremu se mora na vsak način pritegniti tudi Rusija. Chamberlain pa je navajal, da so proti sklenitvi vojaškega pakta z Rusijo nekatere države, ki že pripadajo mirovnemu bloku, pred vsem Rumunija in Poljska. Treba je torej preje ti dve pripraviti, da pristane na pakt. Zdi se pa, da zbornica tem Chamberlainovim trditvam ni bogve kaj verjela in je zato dosegel pri glasovanju tako malo večino, kot še nikdar do sedaj. Te Chamberlainove izjave so vzbudile pred vsem v Rimu neprikrto veselje.

Nekateri listi so z velikim veseljem prinesli vest o odstavitvi ruskega zunanjega komisarja Litvinova. Toda dejstvo, da so se pogajanja z Anglijo po njegovem odstopu nadaljevala, še bolj pa Potemkinovo potovanje v Carigrad, Sofijo, Bukarešto in Varšavo dokazuje, da je bilo njihovo veselje prezgodnje. Ta povečana diplomatska aktiv-

nost Rusije nasprotno dokazuje, da je Rusija ostala zvesta misli kolektivne varnosti, celo več, da je stopila iz svoje dosedanje rezerviranosti in je zopet aktivno posegla v interesno področje, kjer se je že carska Rusija vedno zelo aktivno udeleževala, to je Balkan.

Kakor smo že omenili, so totalitarne države poskušale s povečano diplomatsko aktivnostjo paralizirati uspehe miroljubnih držav. Med uspehe štejeta sklenitev vojaške zveze med Rimom in Berlinom, kar ima pa za svetovni mir celo dobre posledice, ker je to dejstvo Anglijo in Francijo dokončno prepričalo, da je separaten sporazum z Rimom brez Berlina nemogoč. Pri sklenitvi tega pakta, tako piše časopisje, pa je moral Hitler obljubiti Mussoliniju, da Gdanskega vprašanja ne bo spravljal na preveliko ostrino in da bo preje nudil Italiji pomoč, da doseže svoje zahteve do Francije na nekrvav način. Ob tej priliki sta baje tudi obe osni velesili razdelili svoja interesna območja, po kateri naj bi pripadalo Italiji Sredozemlje in Balkan, Nemčiji pa Baltik in ostala Srednja in Vzhodna Evropa.

Beležke

TRIJE GOVORI

Iz govora ministra Becka:

Če nemški rajh navdajajo miroljubne težnje in če se hoče poslužiti miroljubnih metod, potem so pogajanja možna. V nasprotnem slučaju moramo pa razgovore zavrniti. Poljska nikdar ne bo Slovaška, kjer obstoja oblast. Za nas Poljake ne obstoja pojem miru za vsako ceno. V življenju narodov in držav je samo ena stvar, ki jo je treba ohraniti za vsako ceno, to je čast.

Iz govora Chamberlaina:

Ako bi bil storjen poizkus, da se položaj Gdanska menja z nasiljem, ki bi ogrozilo neodvisnost Poljske, bi to povzročilo splošno vojno, v katero bi bila nemudoma zapletena tudi Velika Britanija.

Iz govora Daladiera:

Naj nikdo ne misli, da bi se Francija dala zapeljati po kakšnih lepih besedah. Danes hočejo izrabljati Francijo in ves svet v vojname, v katerih ni nobenih bitk, s stalnimi grožnjami in s stalno napetostjo, ki naj doseže to, da bi se v splošni izmučenosti ta ali oni narod moral ukloniti. Francija pa se ne bo

uklonila, ker ve, da s tem brani svojo domovino in svoja načela. Če hoče kdo pravičen mir, tedaj nas bo našel takoj ob svoji strani. Če pa hoče kdo napadati mir, tedaj bo občutil moč naše pesti in silo našega orožja. Niti nasilje in niti prevara ne bosta zmogla nič proti Franciji.

OKOLI SPORAZUMA

Dr. Vladimir Maček je odšel na odhiti v Rogaško Slatino. V Beogradu proučujejo sporazum, ki sta ga sklenila dr. Vladimir Maček in predsednik vlade Dragiša Cvetković. — Kakor bi se dalo posneti iz govora, ki ga je imel v Celju predsednik senata dr. Korošec, bi želeli v Beogradu sporazum le v ne-bistvenih točkah spremeniti, med tem ko na glavne točke sporazuma pristajajo. V kratkem se bo videlo, če so v stanu merodajni krogi pretrgane niti zopet povezati.

ZAPOSILITEV JUGOSLOVANSKIH DELAVCEV PRI CESTNIH DELIH V NEMČIJI

Privredni pregled poroča, da pričakujejo v Nemčiji te dni 4000 jugoslovanskih delavcev, ki bodo zaposleni pri gradnji cest v okolici Hamburga.

**Sodrug, zavedajte se:
delavsko časopisje je Vaše čtivo!**

DELAVKA

UVODNA BESEDA

»Delavec« izhaja že lepo vrsto let in ne samo delavec, tudi delavka ga prebira. Pravično in prav je, da dobi ta delavka, ki se že zanima za potrebe in zahteve vsega delavskega razreda, svoj del lista »Delavko«, v katerem bo mogla brati in kjer bo mogla pisati o svojih lastnih težavah in tegobah, o svojih posebnih potrebah in pravicah, ki zanje njen moški tovariš ne ve, ali pa še ni dovolj zrel, da bi se boril tudi zanje. Potrebna je tedaj »Delavka« ne samo delavki, ampak tudi delavcu, da bo po njej spoznaval in prav spoznal svojo tovarišico po delu in po skupni usodi, ki je delavki pogosto dvakrat težja nego delavcu, ker mora poleg jarma, ki jima je skupen, nositi še jarem, ki ji ga nalagajo prav njegove, moške roke, ki bi morale tovariško pomagati.

In še je potrebna »Delavka« oni delavki, ki se doslej ni zanimala za list, nit za svoje razredne koristi, ker še ni našla poti do skupnosti, našla pa je premnogokrat zato ni, ker se njenemu moškemu tovarišu ni zdelo potrebno, da bi jo bil pritegnil k delu, ali pa jo je celo odbijal, če je pokazala zanimanje in bi se bila rada pridružila skupnemu prizadevanju za drugačno in boljšo bodočnost.

Slednji, morda najbolj številni, naj postane »Delavka«, ki bo vsem dobra tovarišica in svetovalka, v prvi vrsti bodrilka in učiteljica. Najboljši učitelj je sicer življenje samo, ker drami človeka z manj ali bolj težkimi udarci iz zaspene ravnodušnosti, v kateri bi morda brez haska prespal leta, ki so mu dana. Toda tudi najboljši učitelj more zgrešiti svoj smoter, če kdaj pozabi, na še dopustno mero strogosti. Tako tudi življenje, ki je prav ženo, posebno še ženo-delavko, s svojimi pač prehudimi udarci bolj omamilo, kot pa zdramilo: potreben je tedaj razsoden pomočnik učitelju-zivljenju. Kdo naj nam pomaga? Kdo naj nas poleg življenja, ki že dovolj strogo vihti svojo vzgojno palico nad nami, še uči in vzgaja? Samo druga drugi lahko pomagamo, zdramljene in na pol zdramljene onim, ki se v ravnodušni omami še ne zavedajo same sebe, še ne zavedajo svojih dolžnosti do sebe in bodočnosti svojega spola in ne svojih pravic kot žene in delavke. Daleč smo si narazen, še one, ki delajo pod isto tovarniško streho, med hruščem dela morda ne najdejo druga do druge. Zato pa naj nas veže, naj nas drami, naj nas uči in nam pomaga pisana beseda, ki bo morda povedala več kot bi to mogla med utrujajočim ropotanjem strojev izgovorjena živa beseda, ker nam bo govorila,

ko bodo naše misli po končanem delu, po kratkem počitku bolj bodre in čile in bolj zmožne, prisvojiti si njeno vsebino.

Prisvojiti si jo in po njej uravnati prizadevanje in delo, ki ga terja sedanjost in terja bodočnost od nas vseh.

NAŠ PROGRAM

Ko odvarjamo to novo rubriko, imamo pred očmi današnji položaj slovenske delavke. Naš namen je, da z združenimi močmi dosežemo cilj, ki smo si ga zastavili: vsaka slovenska delavka mora spoznati potrebo organiziranega boja za svoje pravice in se zavedati svojega pravega mesta v družbi ter ga ceniti.

Pri tem našem delu pa nam je potrebno vaše sodelovanje. Prosimo pošljite nam dopise in na podlagi teh bomo skušali prikazati in osvetliti položaj delavke po tovarnah v Sloveniji. Seznanjali bomo še brezpravne z uspehi njihovih tovarišic. Pogledali pa bomo tudi izven meja naše domovine in iskali vzorov in vzpodbude za borbo, pa tudi svarilnih zgledov drugod. Ker je za borbo treba poznati pravice ki jih imamo, bomo podajali izvlečke in tozadevne zakonodaje.

Da si zgradimo trden temelj za našo samovzgojo, bomo v kratkih obrisih poročali o položaju žene v raznih dobah in razpravljali o važnih ženskih vprašanjih.

Prosimo pa, da dopolnite naš program s svojimi željami in nasveti in pričakujemo že za prihodnjo številko vašega odziva, ki nam bo v vzpodbudo in pomoč pri delu.

POMEN STROKOVNIH ORGANIZACIJ ZA DELAVKE

Delavske strokovne organizacije so nastale kot nujna obramba delavstva proti brezmejnemu izkoriščanju delavstva s strani kapitalizma. Težak je bil njihov boj za priznanje, še težji za uveljavljanje zahtev, ki so si jih zapisale ob ustanovitvi v svoj program, boj za zavarovanje proti bolezni, nezgodam in starosti, za sklepanje kolektivnih pogodb, ja minimalne mezde, obratne zapornike, plačane dopuste itd.

Ta boj je bil skoro v vseh državah zmagovito dobojevan. Delavstvo, organizirano v svobodnih in neodvisnih strokovnih organizacijah je predstavljalo silo, ki so jo morali tudi najhujši nasprotniki delavskih pokretov priznati, jo upoštevati in se ji večkrat ukloniti.

Borba svobodnih strokovnih organizacij je prinesla tudi delavstvu v naši državi eno najmodernejših socialnih zakonodaj — na papirju vsaj. S tem

pa naloga strokovnih organizacij seveda še ni končana. Še vedno imajo pravico do obstoja, danes, ko svetovna reakcija dviga glavo in se pripravlja — kolikor se ji to v posameznih državah že ni posrečilo — da odvzame delavstvu vse pravice, ki so mu ga strokovne organizacije v teku desetletij priborile, celo bolj kot kdaj popreje.

Delavke so kljub temu, da vsaj pri nas v strokovnih pokreth do danes, razen redkih izjem, niso aktivno sodelovale, bile avtomatično deležne vseh uspehov, ki so jih priborile strokovne organizacije. Da pa marsikatero odločbo naše socialne zakonodaje niso upoštevale v zadostni meri pravic delavk, predvsem delavskih mater in žena (dnevno se dogajajo slučajji, da mečejo delavke-matere tik pred porodom iz tovarnen in jih bo porodu več ne sprejmejo na delo), da v marsikateri kolektivni pogodbi pravice delavk niso dovolj upoštevane, so krive delavke same, ki se življenja in dela v strokovnih organizacijah ne udeležujejo, ampak pustijo vodstvo organizacij tudi v obratih s čisto ženskim osebjem, svojim sdrugom-delavcem. Nočemo trditi, da jih ti pri sestavljanju predlogov za spremembo posameznih določb socialne zakonodaje in pri sklepanju kolektivnih pogodb namenoma zapostavljajo. Nikakor ne! Toda ne znajo se vživeti v žensko dušo, vsi se še niso otreli predsodkov, da žena-delavka ni enakovredna s svojim moškim tovarišem, nehoti vedno pozabljajo na specialne zahteve, ki jih imajo delavke.

Edina pomoč, da se pravice in zahteve delavk dovolj upoštevajo je, da se vse delavke, ki tvorijo danes nad eno tretjino delavstva zaposlenega v industriji organizirajo v svobodnih in neodvisnih strokovnih organizacijah, da iz lastne sred izvolijo sodružice, ki bodo te organizacije vodile s pomočjo moških sodrugov in budno pazile, da čisto ženski interesi v tovarnah ne bodo nikoli zapostavljeni.

Kako je to potrebno, nam kažejo vsakdanji primeri, da v mnogih podjetjih z ženskim osebjem celo ne upoštevajo uredbe o minimalnih mezdah, dočim obratov, kjer so zaposleni moški in, kje se ta uredba ne bi upoštevala, pri nas skoraj ni.

Povdarili smo potrebo, da se vse delavke organizirajo v svobodnih in neodvisnih delavskih organizacijah. To pa zato, ker imajo strokovne organizacije poleg naloge, da se borijo za gnotne koristi svojega članstva tudi dolžnost, da to članstvo tudi v duhovnem pogledu dvigajo, ga izobražujejo in mu nudijo možnosti, da se okoristi z vsemi lepotami današnje kulture. Kako naj torej skrbe za duhovni dvig delavk strokovni pokreti, ki si jemljejo za vzgled čisto ali napol fašistične pokrete, ki ne priznavaajo ženi enakopravnosti, ki ne

upoštevajo njenega dela in udejstvovanja, ki jo hočejo ponižati na stopnjo stroja za fabriciranje otrok.

Ker imajo delavke garancijo, da se bodo njihovi interesi v zadostni meri upoštevali le, če jih bodo znale same braniti stoodstotno združene v strokovnih organizacijah, ker imajo po drugi strani jamstvo, da se bodo svobodno udejstvovale lahko tudi na duhovnem

polju le v svobodnih delavskih organizacijah je njihova dolžnost, da se z vsem ognjem oprimejo dela v njih, da poskrbijo, da se bodo v njih organizirale vse sodružice, ki do sedaj še niso organizirane in da pazijo, da bodo pri vodstvu organizacij, da bodo dosegle jamstvo, da njihove pravice in zahteve ne bodo nikoli zapostavljene.

večali njene privilegije, da bo dividenda še večja.

Velesejem v Ljubljani. Vse panoge industrijske in obrtniške proizvodnje bodo zastopane na letošnjem pomladanskem velesejmu od 3. do 12. junija. Zaokrožene celote pa bo tvorilo pohištvo, dalje avtomobili, avtobusi in motorna kolesa, slovanski narodni ženski izdelki, tobačni izdelki, mala obrt in razstava protiplin-ske cbrambe. Tako bo tudi ta velesejska prireditel zopet zanimiva in živa. Z namenom, da obišče velesejem, lahko vsakdo odpotuje že 31. maja v Ljubljano, lahko pa tudi kadar koli do 12. junija, vrača pa se kadar koli med 3. in 17. junijem. Če na odhodni postaji kupi poleg cele vožnje karte za Ljubljano še rumeno železniško izkaznico za din 2 in obišče velesejem, ima s staro karto in železniško legitimacijo brezplačen povratek.

Mnogostranski Bat'a. Bat'ovo velepodjetje v Zlinu na Češkem se zadnje čase vedno bolj zanima za Jugoslavijo, kjer namerava plodnosno naložiti svoj denar. V Valjevu se ustanovi tvornica za izdelovanje pnevmatik in plinskih mask. Ustanovila se je v to svrhu posebna družba »Nebojša«. Pri Bosanskem Novem bo družba »Majstor« izdelovala železo in ga pridelovala v poljedelske in druge stroje. Zgradila si bo poleg svojega rudnika tudi topilnico. V Vukovaru bo podjetje »Stolin« uredilo velike usnjarno, ki bo dobavljalo blago edinole veliki tvornici čevljev v Borovu. Končno se v Beogradu ustanovi družba »Celo-fan«, ki bo kupilo gozdov in tani in potem izdelovalo umetno svilo, umetno volno itd. in iz teh vlaken izdelovalo razno manufakturno blago. Računajo, da bo Bat'a v par letih imel v Jugoslaviji investiranih mnogo nad sto milijonov dinarjev.

Gospodarske vesti

Uvoz rotacijskega papirja. Iz pregleda uvozne statistike razvidimo, da se je uvozilo v Jugoslavijo l. 1937. za 19,3 milijone ali 48,9 milijonov dinarjev, l. 1938. pa za 13,3 milijone ton ali 31,8 milijonov dinarjev rotacijskega papirja. Na drugi strani je Jugoslavija država z dokaj razvito papirno industrio, poleg tega pa država, ki razpolaga z vsemi sirovinami, potrebnimi za izdelavo rotacijskega papirja: z nebeljeno celulozo, lesovino in kaolinom. Danes, ko se v tujini radi pomanjkanja deviz niti sirovin ne more kupovati v dovoljni meri, kakor je n. pr. bombaž, je nedopustljiv greh, če se dajejo devize za nabavo rotacijskega papirja v inozemstvu, mesto da bi se organizirala proizvodnja rotacijskega papirja v naši državi.

Zopet prenos sedeža slovenske tovarne v Beograd. Upravni odbor društva »Kovinska d. d.« v Celju, ki se bavi s proizvodnjo modre galice in drugih kemikalij, je sklenil prenesti sedež društva v Beograd.

Nova akcijska družba za trgovino s tekstilnimi proizvodi. Združene mariborske in varaždinske tekstilne tovarne so ustanovile akcijsko družbo s sedežem v Beogradu in kapitalom 2 milijona dinarjev, ki se bo bavila s kupovanjem in prodajo tekstilnih surovin in tekstilnih proizvodov. Nova akcijska družba ima predvsem namen nabavljati naši tekstilni industriji bombaž in predivo.

Važnost umetnih tekstilnih surovin iz celuloze in mleka, ki se je zadnja leta v Nemčiji in Italiji zelo razvila, postaja vedno večja. Tudi češka tekstilna industrija se bo v bodoče verjetno posluževala vsaj delno teh surovin.

Tekstilne industrije morejo računati le na devize v iznosu 70 odst. uvoza iz prejšnjega leta.

V lesni industriji se pričakuje v tekočem letu dobrih poslov.

Velika razširjenja industrijskih naprav v Zenici. Železniške tovarne v Zenici se naglo razširjujejo. Nove investicije bodo stale okrog 150 milijonov dinarjev. Nova dela izvršujeta nemški tvrdki Krupp in Eylijsko.

Trgovina z železnimi stroji. V Beogradu je osnovano akcijsko društvo »Metal, mašine i alati« z akcijsko glavnico pol milijona dinarjev. Družba se bo bavila z nakupom in prodajo vseh vrst strojev, zlasti tudi avtomobilov.

Amerikanci in nemške finance. Uradno poročilo ameriškega trgovinskega ministrstva povdarja, da grozi Nemčiji radi velikanskih stroškov za oboroževanje ter stroškov za sanacijo zasedenih krajev inflacija. Nemška vlada je v začetku tega leta spoznala, da stanje državne blagajne in obseg denarnega prometa nista bila

v skladu z industrijsko delavnostjo Nemčije. Banke so imele težave pri podpisovanju njim določenih delov notranjih posojil, ter eno posojilo v l. 1938. sploh ni bilo razpisano. Uspeh novega načrta, ki ga je izdelal trgovinski minister Funk — ki določa, da plačuje država del svojih naročil mesto z gotovim denarjem s takozvanimi davčnimi boni — zavisi od tega, če bodo industriji pristali na to, da teh bonov ne bodo dali v promet. Od tega je odvisno, če bo ali ne bo inflacija. Poročilo se zaključuje z napovedjo, da mora finančni načrt dr. Funka propasti, če ne bo vlada omejila državnih izdatkov, tudi izdatkov za oboroževanje — na minimum.

Lepi dobički Bora. Na podlagi nedavnega sklepa upravnega odbora družbe Société Française des mines de Bor se bo izplačala na prioritetne delnice dividenda po 108,80 fr. frankov, na druge delnice pa po 106,34 oz. 104,50 fr. frankov po numeraciji delnic. Bor donša torej francoskim delničarjem še nadalje sijajne dobičke. Menda bo treba borski družbi še po-

Strokovni vestnik

VOLITVE OBRATNIH ZAUPNIKOV ZOPET PRELOŽENE

Minister socialne politike in narodnega zdravja je s svojim odlokom z dne 12. maja t. l. odredil, da se volitve obratnih zaupnikov prelože na čas od 15. julija do 15. avgusta.

Večina volitev je že bila razpisana za 12. in 14. maja. Volitve so se dne 12. maja tudi v redu vršile. V kolikor smo mogli dobiti podatke od zaupnikov je stanje naslednje:

Rdeči 263, beli 162, plavi 112 in zeleni (Jugoras) 12. Radi značilnosti navedemo podrobne rezultate iz večjih obratov:

(Številke pomenijo po vrstnem redu števil rdečih, belih, plavih in zelenih zaupnikov.)

Jugočeška, Kranj	7	5	3	—
Jugobruna, Kranj	6	6	2	2
Semperit, Kranj	5	—	1	—
Sirc, Co., Kranj	5	1	—	—
Tekstilna podjetja, Maribor	52	7	10	—

Najznačilnejši pa je rezultat pri Električni cestni železnici v Ljubljani, kjer imajo zeleni organiziranih 100 članov,

ki so bili po njihovem posredovanju sprejeti v delo, pri volitvah pa so dobili le 27 glasov napram 167 rdečim. Te nesrečne tajne volitve!

Torej so zaupniki svobodnih strokovnih organizacij dobili ogromno večino, kar popolnoma odgovarja pravemu razpoloženju slovenskega delavstva, ki se ne bo utrudilo, pa četudi bi moralo voliti svoje zaupnike vsakih par mesecev, ker se zaveda, da brez borbe ne bo dosegla človeka dostojnega življenja.

Pozivamo delavstvo, da gre s podvojeno silo na delo! V vse obrtne in industrijske delavnice zaupnike svobodnih strokovnih organizacij!

LESNI DELAVCI

LJUBLJANSKI MIZARJI V BREZPOGODBENEM STANJU

Podružnica ljubljanskih mizarjev ima že težke preizkušnje za seboj, saj že obstoja polnih 46 let. Mnogo borb je že izvojevala, saj je cel njen obstoj le borba. Zadnje čase pa se mizarjem godi velika krivica, ker se gg. poslodavci ne drže pisane pravice, ki je bila sklenjena s

kolektivno pogodbo. Več let je bilo lepo sožitje med podjetniki in organizacijo kot predstavnicu mizarskega delavstva, sedaj pa radi par prenapetosti v udruženju hoče odkrito borbo s svojimi pomočniki.

V letu 1936. je bila sklenjena kolektivna pogodba, bili so urejeni delovni in plačilni odnosi in se je obojestransko gledalo na sožitje. Leta 1938. se je ponovno utrčila tarfina lestvica s povišanjem urnih plač za din 0.50 na uro. — Mnogo je bilo s strani poslodavcev kršenja te tarfne lestvice. Niso se držali onih mezd, ki so bile predvidene. Gotovo je, da so se nekateri pomočniki poslužili svojih pravic ter so potem sodišča uveljavili svoje zahteve. Gg. poslodavcem to ni šlo v račun ter so izvojevali pri njihovi organizaciji, odnosno udruženju, da se kolektivna pogodba odpove. Tako bo s 1. junijem nastalo brezpogodbno stanje v mizarski stroki v Ljubljani.

Podružnica je sklicala zborovanje za nedeljo, dne 21. maja, ki je bilo dobro posečeno. Po izčrpnih referatih Bricelja in Stankota je delavstvo sklenilo, da se bo borilo z vsemi silami za obnovitev uveljavljenja kolektivne pogodbe. To pa ne samo za Ljubljano, temveč za celo dravsko banovino. Delavstvo se dobro zaveda, da je tudi ono poklicano, da se uredijo neznosne konkurenčne cene v mizarski stroki. To pa bo le na ta način mogoče, če se uredejo mezde za celo banovino.

Vse mizarsko delavstvo pa pozivamo, da gre povsod v borbo za enotno kolektivno pogodbo za celo banovino.

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

Večkrat smo že poročali, kakšne so razmere v mizarskih delavnicah pri nas v Št. Vidu. Pri enem podjetju imajo pomočniki kuhinjo in spalnico kar v delavnici, ker mojster misli, da je to najbolj higijsno. Drugi gospod je iznašel nov priganjaški sistem. Ta, ko izroči pomočniku delo, obenem zahteva, v koliko urah mora biti delo izvršeno in navede tako malo ur, da dela ni mogoče izvršiti. Če pa pomočnik dela ne izvrši, ga nahruli kot psa in mu grozi, da ga spodi. — Ta gospod naj se spomni na dobo, ko je bil sam pomočnik in je rekel, da je za te krajcarje kmalu dosti dela, a sedaj je najhujši priganjač.

Opozarjamo tudi na naredbo, ki določa, koliko lahko gospodje zaračunavajo hrano in stanovanje svojim delavcem. Po tej naredbi sme znašati ta znesek največ din 10 na dan, ali tukajšnji mojstri zaračunavajo to preskrbo kar po din 12 do 15 na dan.

Ne bo odveč, če se nekoliko pomenimo še o vajencih, ker živimo v dvajsetem stoletju. Vajenci so pravi snujci. Niti nedeje nimajo prave, da bi jo porabljali svobodno. Težke stotake plačujejo njih svojci, da smejo vajenci delati pri mojstru. Starši vzgajajo otroke do 15. leta, ko bi pa morali služiti, morajo plačevati mojstrom po din 80, 100 in tudi 150 na mesec. To pa še ni dovolj. Če bi imel mojster po enem letu uka vsaj to vest, da pridrži vajenca v delavnici, bi še bilo, toda dogaja se le preveč, da se vajenec začne učiti obrti šele potem, ko konča učno dobo, če ga mojster prej ne odslovi. Takih primerov je več in jih bo treba žigosati.

V zadnjem času se je pri nas pojavila še ena organizacija. Ne vemo sicer, ali jo zahteva krajevna potreba ali pa se odpadniki pravih delavskih organizacij niso vedeli kam dati. Mi bi prav radi, da napravi red v delavnicah krog ljudi, ki doslej v ta namen ni hotel sodelovati z organiziranim delavstvom, kar pa ne verujemo prav, ker je predsednik na občnem zboru rekel, da mora biti odbor tak, da bo po volji gospodom mojstrom, ne pa delavstvu.

Naša organizacija je s svojim izobraževalnim delom dosegla že lepe uspehe. Nič več se z delavstvom ne more tako ravnati, kakor se je ravnalo prej. Položaj se boljša. Nerodni mojstri so zaradi kršitve zakonov delali pokoro. Pred časom je mizarski pomočnik F. V. potipal g. M. F., ki je na vse načine kršil zakon in rabil metode, da je zaradi njih moral plačati din 900. Enako se je zgodilo pri F. K., ki je mislil, da je dovolj za delavca obljuba in je moral plačati din 1900 po sodni razsodbi. Nova organizacija nas v delu za delavstvo ne bo motila.

Proti takim metodam smo vsi delavci in ne bomo nasedali grožnjam. Čvrsti ostanemo in, če nas tudi od vseh strani oblegajo v teh težkih časih, hočemo vendar pokazati svojo zvestobo do naše prave organizacije ter vztrajno jačati svoje vrste. Vsi naši pošteni sobojevniki se nam bodo pridružili, da izboljšamo svoj socialni položaj.

Opazova'ec.

Vabilo. Št. Vidska podružnica lesnih delavcev priredi veliko vrtno veselico dne 25. junija 1939 na letnem sokolskem telovadišču v Št. Vidu. Naprošamo sodružno organizacije, da ta dan ne prirejajo veselice ter se udeležijo naše prireditve. Veselica bo združena z bogatim srečelovom. Odbor.

STARI TRG PRI LOŽU

Kakor smo že na letošnjem občnem zboru poročali, praznuje letos dne 29. maja naša podružnica, Zveza lesnih delavcev in sorodnih strok Jugoslavije, 20 letnico svojega obstoja.

20 let je poteklo, odkar so prvi borci za boljšo bodočnost zasadili plug v zanemarjeno in zaslepljeno ledino, orali robate brazde in kličali nezavedno delavstvo v prvo strokovno organizacijo v naši dolini.

Ozreti se moramo malo nazaj, da pokažemo razvoj in težave prvega socialističnega gibanja, na katerem temelji tudi naša strokovna organizacija, kakor tudi ves ostali politični razvoj v naši dolini.

Leta 1914. je bilo v Loški dolini le 16 socialistov, med katerimi pa sta bila samo dva delavca. Kako jih je tukajšnje verno ljudstvo oviralo v njihovem delu, si lahko mislimo. — Prišla je usodna svetovna vojna in tako tudi konec zaslepljenega gibanja. Po vojni, ko se je osnovala Jugoslavija, so začele tukajšnje žage zopet s polno paro obratovati. Delavci, ki so se vrnili iz svetovne vojne, so iskali službo na teh žagah, s čimer je bil začetek izkoriščanja delovne moči po kapitalistih, ki so bili vajeni na mastne dobičke med vojno. Saj so imeli skoro brezplačne delavce — ruske vjetnike. Na pobudo delavca — socialista iz predvojne dobe s. Kraševca Janeza (ki je postal kmalu žrtev pokreta in se je moral iz-

seliti v daljnjo Ameriko) in centrale, se je osnoval prvi pripravljalni odbor Zveze.

Prvi občni zbor se je vršil dne 29. maja 1919. leta, na katerem so govorili o potrebi organizacije ustanovitelji: Kraševac Janez, Dimic Jernej in Pirnat Janez. Le ti so tvorili podružnično upravo, katera se je borila par let proti brezmejnemu izkoriščanju. Pričela so se razna mezdna gibanja, kakor uveljavljenje 8-urnika in zvišanje plač, za kar je bilo delavstvo poginano v 21 dnevno stavko, ki pa se je zaključila v prid delavstvu s kolektivno pogodbo. Po raznih zmagah in porazih, ki se doživljajo v takih gibanjih, po intrigah raznih koristolovcev, je organizacija opešala v l. 1924. Ostalo je še nekaj članstva, da je obdržalo podružnico vse do leta 1926. Ko pa so delavstvo tega leta tukajšnji podjetniki naskočili, da znižajo plače, oziroma niso hoteli pristati na zahteve delavstva, se je ostalo delavstvo zopet zgrnilo pod dežnik »strokovne organizacije«. Zopet se je pripravljala stavka, vršili so se razni shodi in posvetovanja, in zopet je radi nezavednosti in nesolidarnosti delavcev organizacija padla še predno se je stavka končala, le na nekaj članov.

Tako se je životarilo do leta 1931. Ko pa so bile zloglasne državne volitve leta 1931., ko se je upiralo nasilju vse delavstvo, je lesno delavstvo zopet pribežalo za obrambni zid strokovne organizacije. Delavstvo je obljubilo, da ne zapusti več strokovne organizacije. Besede so se uresničile, in organizacija uspešno orje med proletarijatom naše doline ledino vse do danes.

Res je, da so razni viharji v dobah diktature ogrožali delovanje organizacije. Posebno je pretila poguba leta 1935., ko je bilo poginano delavstvo parne žage Kovač v 14 dnevno stavko, ko je podjetje hotelo znižati plače. Dasi je stavka propadla radi nesloge in nedisciplin delavcev, ker se je večina tega delavstva organizirala tik pred stavko, je organizacija kot taka vendar ostala neokrnjena. — Podjetje ni znižalo plač, pač pa je nastalo pogorišče med delavstvom in to traja še danes. Kedaj bo prišlo delavstvo te žage do onega prepričanja kot ostali delavci drugih obratov, je težko reči.

Ob višku teh borb in viharjev, ko so pretresali delavstvo in organizacijo razni diktatorski režimi, je ostal en edini član zvest organizaciji preko vseh 20 let, in to je naš dolgoletni predsednik zveze, sodrug Raušel Jakob, k čemur mu ob 20 letnici tukajšnji člani častitamo.

Ostalemu neorganiziranemu delavstvu, posebno pa delavstvu na parni žagi Kovač, pa kličemo: pridite v strokovno organizacijo po 20. letih, pokažite, da imate tudi vi delavski čut in ponos, da ste vredni člani človeške družbe, kajti kdor se ne zaveda, da je človek, ni vreden da ga sonce obseva.

Delu čast!

KONGRES INTERNACIONALNE UNIJE STAVBINSKIH IN LESNIH DELAVCEV

V dneh 12. do 14. julija se bo vršil kongres IUSL delavcev v Bernu v Švici. Dnevni red kongresa je pester in bogat z ozirom na mednarodni položaj, kateri globoko posega v delavske vrste. Referiral bo s. Adolf Staal od

mednarodnega urada dela v Ženevi. Ostali dnevni red je običajen, kakor se ob takih velikih kongresih obdržuje. Pripominjamo, da šteje Unija 58 zvez, ki poslujejo v 27 državah ter šteje 2.850.000 organiziranih delavcev. O poteku tega kongresa bomo še poročali ko prejmemo podatke.

KOVINARJI

VOLITVE OBRTNIH ZAUPNIKOV V TOVARNI »TITAN« D. D. KAMNIK

Dne 13. t. m. so se vršile v naši tovarni volitve obrtnih zaupnikov, za katere so bile vložene tri liste in sicer: lista SMRJ, JSZ in ZSD (zelenih). Za volitve je vladalo med delavstvom veliko zanimanje in temu primerna je bila volilna agitacija.

Volilnih upravičencev je bilo 328, volilo je 307 volilcev, od tega je dobila rdeča lista SMRJ 166 glasov in tri zaupnike, bela JSZ 90 glasov in 2 zaupnika in zelena 44 glasov in 1 zaupnika. 7 glasov je bilo oddanih neveljavnih.

Razveselji'lo nas je dejstvo, da število naših glasov stalno narašča. Pri lanskoletnih volitvah je dobila naša lista 127 glasov, JSZ 153. Iz tega je razvidno, da smo napredovali v letošnjem letu za 39 glasov ter ima 32 glasov več kot obe nasprotni listi. Glavno zaslugu pri tem imajo naši zaupniki, kateri so v preteklem letu s poštenim in intenzivnim delom delali za dobrobit delavstva. To je delavstvo videlo in pri volitvah izkazalo zaupanje našim zaupnikom.

Dolžnost naših novoizvoljenih zaupnikov bo, da se izkažejo vredne danega jim zaupanja, da zastavijo vse sile za izboljšanje socialnega položaja delavstva, ki ni preveč rožnat. Zlasti bo to potrebno sedaj, ko stojimo v mezdnem gibanju za izboljšanje plač, za plačane dopuste in razne druge ugodnosti. Dolžnost delavstva bo, da njihova prizadevanja podpre in strnjeno stoji za njimi.

Uspeh pri volitvah obrtnih zaupnikov moramo uporabiti tudi za širjenje strokovne zavesti med delavstvom, kar bomo najuspešnejše storili s tem, da širimo delavski tisk v naših vrstah, zlasti »Delavsko Politiko« tako, da ne sme biti med nami zavednega delavca, ki bi ne bil naročen na njo, posebno pa ne zaupnika, odnosno odbornika naše podružnice. Saj v »Delavski Politiki« se v vsaki številki dobijo članki in nasveti, kateri pridejo pri izvrševanju prevzetih dolžnosti vsakodnevno prav.

Ob tej priliki tudi sporočamo naročnikom »Delavske Politike«, da isto vsaki mesec sproti obračunavajo, ker je s tem olajšano plačevanje in poverjeniškem odboru redno obračunavanje na upravo lista.

Naša dolžnost je, da sedaj ne počivamo na lavorikah doseženega uspeha, temveč s podvojenimi močmi primemo za delo in privedemo v naše vrste vse naše somišljenike, ki še niso organizirani; le na ta način bo naše delo uspešno in bomo pri prihodnjih volitvah lahko stopili zopet pred delavstvo z zavestjo, da smo storili svojo dolžnost in ponoven uspeh ne bo izostal.

Družnost!

IZ NAŠE KOVINSKE INDUSTRIJE

Nova topilnica železa v Capragu na Hrvatskem bo še do kraja meseca maja dograjena. Prišlo je že 600 vagonov koksa in tako bo tam kmalu lepo število zaposlenih delavcev.

Državna tovarna avijonov je začela obratovati v Kraljevu v Srbiji. To je avtonomno državno podjetje na industrijsko-trgovski podlagi.

Strojne tovarne in livarne v Ljubljani bodo medtem izginile tako, da ne bo za njimi nobenega sledu. Na kraju, kjer je prej stala livarna, bo zgrajena gimnazija, na kraju Tönniesove tovarne stanovanjske hiše itd.

Dva nova rudnika železa začneta obratovati na severni Šar-planini v Srbiji in pri Prijedoru na Hrvatskem.

Zahvala. Podpisana Galetti Anica, delavka tovarne »Saturnus«, se tem potom najtoplejše zahvaljujem za naklonjeni znesek din 260,—, katerega so zbrale moje sodelavke v času moje bolezni. Zahvaljujem se še enkrat in priporočam za nadaljnjo pomoč do mojega popolnega okrevanja. **Galtti Anica.**

S. D. S. Z J

KEMIČNA TOVARNA MOSTE

Dne 11. maja se je vršilo predavanje o zakonu za starostno zavarovanje delavcev. Za to važno predavanje smo povabili tudi delavce iz tovarne za klej in delavce iz tovarne Hribar. Čuditi se je temu, da se naše delavstvo veliko premalo zanima za svoje socialne pravice, katere mu naša socialna zakonodaja nudi.

S. Stanko, ki je predaval, je vse člene tega zakona na zelo razumljiv način obrazložil, tako da je tistim delavcem, ki so se predavanja udeležili, zakon o starostnem zavarovanju poznan in jasn. Videli smo, kako malo bo delavstvo imelo od tega zakona na stara leta, ako se ne bo brigalo, da se ta zakon izboljša. — 70 let bo moral biti delavec star, ako bo hotel uživati dobrote tega zakona in še ta renta, ki jo bo dobival, ne bo dosegala v večini slučajih niti toliko kot dobivajo sedaj občinski ubožci od svojih občin. Razumljivo je, da bodo vsi tisti delavci, ki bodo imeli pravico do rente po zakonu za onemoglost in starost in smrt, izgubili pravico do podpore od svojih občin. Tako da se v polni gotovosti pričakuje, da bo beda delavstva v bodoče ne zmanjšana, temveč povečana. Poznam sedaj način o preskrbi onemoglih in starih revežev od strani občin, podpore so sicer neenake, so različne, vendar se gleda tako, da, kjer je beda večja, je tudi podpora primerno višja. Če je kdo, ki je stalno pritegnjen na posteljo in potrebuje še posebne nege, tak seveda potrebuje večjo podporo kot pa oni, ki še lahko hodi in dobi hrano pri svojcih, ako jih ima ali pa pri poznanih prijateljih. Občine skrbijo tudi za potrebno obleko za svoje reveže in čevlje, pozimi za kurjavo itd. Vse to bo potem na ramah takih rentnikov samih. Najvišja renta, ki jo more delavec doseči, je 432 dinarjev mesečno in najnižja pa 125 dinarjev. Seveda bo teh zadnjih precej več kot prvih. V Ljubljani in tudi po ostalih mestih v Dravski banovini je samo najemnina za stanovanje 300 dinarjev, to je soba in kuhinja, v

drugih mestih naše države so pa stanovanja še dražja. Sedaj je vprašanje, kje bo delavec, seveda 70 let star, iskal druga sredstva, da se bo preživel, ker renta mu že za najemnino ne bo zadoščala. Zato delavci, več zanimanja za boljšo socialno zakonodajo! Delavec, ki bo služil državi torej od svojih mladih let do 70. leta! To bi bil pravi zločin, če bi se takega mučenika pustilo na stara leta dobesedno izstradati.

Delavstvo kemične tovarne, ki se mu pridružuje tudi ostalo delavstvo tukajšnjega okoliša, zahteva od ministrstva socialne politike, da se zakon o starostnem zavarovanju popravi in odstrani vse one člene, ki celo ovirajo vstop naše države v konvencijo z drugimi državami v zadevi starostnega zavarovanja. Starostna doba naj se zniža od 70 na 60 let, žene vdove naj prejmejo rento do svoje smrti in mesečna renta se mora zvišati za najmanj 100 odst.

Vse delavstvo pa obveščamo, da se bo vršilo še več socialnih in kulturnih predavanj in pozivamo delavstvo, da se udeležuje predavanj polnoštevilno.

Jančič Franc,
predsednik Spl. del. str. zveze Jugosl.

Iskre

Naša uganka.

(Le za bistre glave.)

Se v tretje Pegam zaleti,
se Krištofu pokaže kri,
mu vendar sile ne stori...

(Narodna pesem)

Profesor Justin je razlagal narodno pesem o Pegamu in Lambergarju takole:

V naši narodni pesmi predstavlja Pegam nasilje. Krištof pa pomenja ljudsko voljo in zakonitost, protisilo, ki je koncem koncev nasilje vedno premagala.

Zapomnite si dobro: Dvakrat se je zaletel Pegam v Krištofa in dvakrat je bil sramotno odbit. Ko pa se je zaletel Pegam v Krištofa tretjič, je izgubil življenje. Zakaj takrat je postalo še nasilju jasno, da je to, kar dela, pravo brezumje. Tako je razlagal profesor Justin. Mi pa Vas vprašamo:

Ali bi nam mogli povedati, na kateri dogodek iz družabnega življenja po naših tovarnah je profesor Justin mislil, ko je razlagal na ta način narodno pesem?

To je naša uganka?

Vemo, da je tuje misli težko pogoditi in da je naša uganka težka. Zato pa vam dajemo pravico, da predložite, če boste profesorjeve misli prav pogodili in nam to sporočili, ime oddiha potrebnega delavskega otroka v starosti od osem do deset let, ki bi ga bilo treba poslati v letošnjem poletju na počitnice. Izmed predloženih otrok, jih bo poslalo naše uredništvo letos res pet na počitnice. Naše uredništvo bo nagradilo na ta način pet pravih in dobro obrazloženih odgovorov na to uganko. Če bo pa takih odgovorov več, bo razdelilo nagrade po žreb, onim pa, ki pri nagradah niso mogli biti vpštevani, bo uredništvo pravilnost njihove rešitve pismeno potrdilo.

Uredništvo »Delavca«.